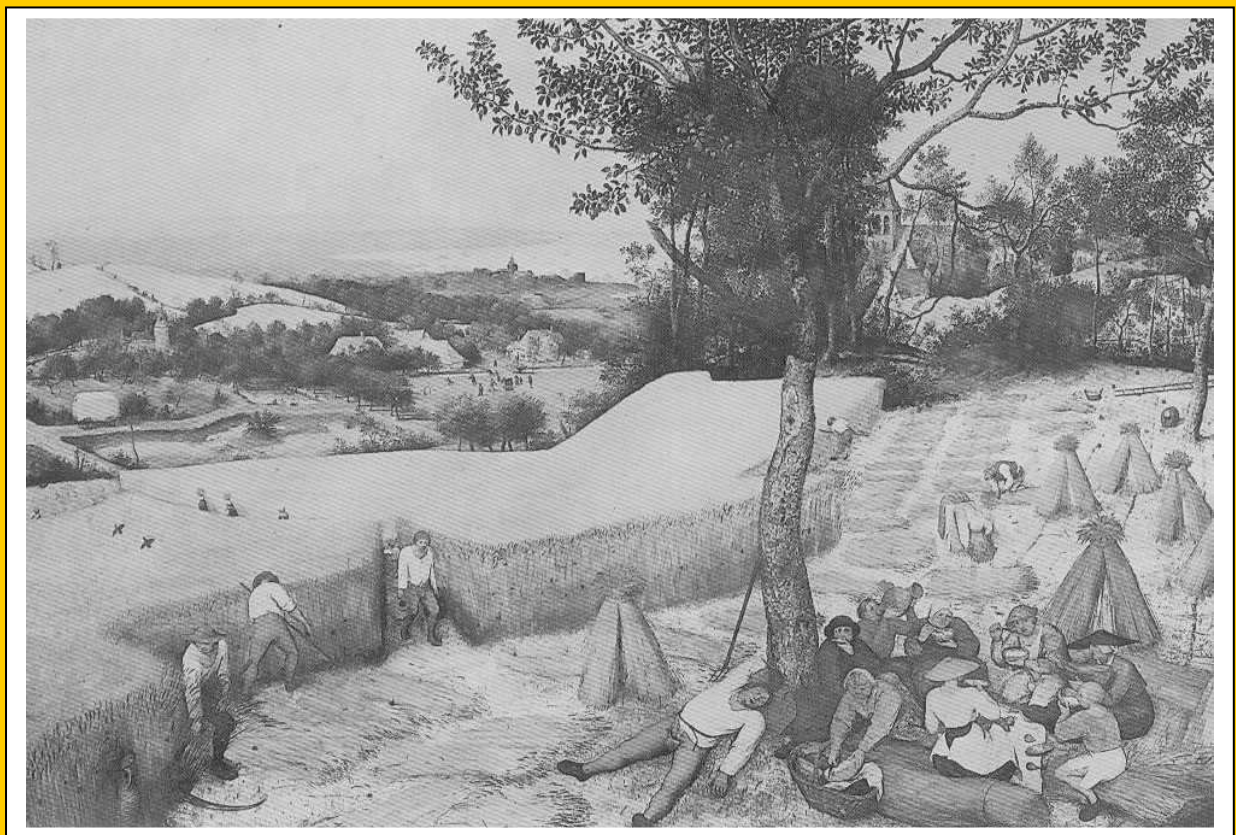

ZAAIEN, OOGSTEN EN DORSEN

door Frans Vranckaert

Sinds Pieter Breughel de Oude de “korenoogst” schilderde is er heel wat veranderd. Wij maken onmiddellijk de stap naar 1950. Midden in de industriële landbouwrevolutie. De aanloop zou reeds in de 18^e eeuw beginnen, maar bij ons, kleinere boeren op het platteland, werd de grote schok gevoeld na 1950.

Naast de industriële revolutie, het machinepark, geschiedde er een tweede belangrijke evolutie:

Korenoogst volgens Pieter Breughel de Oude.

Het soort gewassen dat men teelde veranderde op relatief korte termijn. Eerst kenden wij vooral winter- en zomertarwe, koren of rogge, winter- of zomergerst, haver als graangewassen, aardappelen en witloof, (na de verhuis van het vliegveld van Melsbroek naar Zaventem, waar de boeren hun witloofgronden verloren), bieten met een grote bietenkuil naast het erf, en klaver en rapen als navrucht, voor de dieren. Met de invoering van nieuwe gewassen, o.a. de maïs en de verschillende producten afkomstig uit de States voor het voederen van de beesten, zodat klaver en rapen praktisch verdwijnen.

Was rogge eens de basisvoeding voor varkens en kippen, dan zijn het vandaag allemaal andere producten.

Het zaaien.

Van in de herfst werd dit de grote belangrijke bezigheid van de boer. Eens de akker was klaargelegd, dan deed hij zijn speciale schort om, kapte hem vol zaaigraan en ging met vaste tred de keren op en af, steeds met dezelfde beweging, een greep in het zaaigoed, een paar stappen en het graan uit volle hand uitzaaien. Dat was een kunst.

De “zaaiër”. ()*

In de winter bij ijskoud weer, dan kroop het uitgekomen zaad als het ware opnieuw de grond in om zich tegen de koude te beschermen. Eens de lente zich aan melde, groeide het weelderig, stond het in mei -juni reeds in de aren, en kleurde het langzaam naar okergeel in juli-augustus. Onder de blakende zon krulden de aren zich in hun rijpheid. Het was tijd om te oogsten.

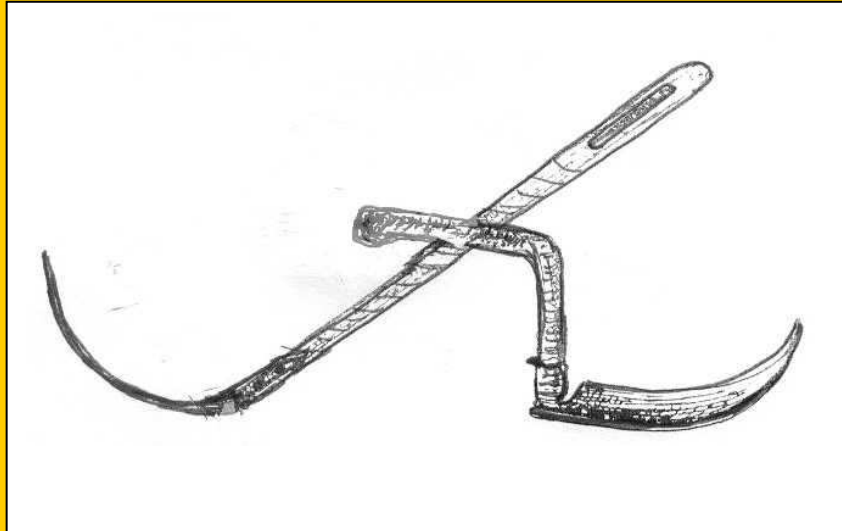
De oogst.

Eerst werd gans het stuk of het perceel graan uit de hand afgepikt met een pik en een pikhaak.. De pikker sloeg de stengels een 5 cm boven de grond af, liep zo een 3 tot 4 meter verder en rolde het gepikte graan met de pikhaak naar zich, terwijl hij met de pik de restante stengels afkapte. Eens de bussel gepikt graan dik genoeg was, dan legde hij hem op zijn linker voet (klomp) en dirigeerde hem met de pikhaak naar de plaats, waar hij later door de binder zal gebonden worden.

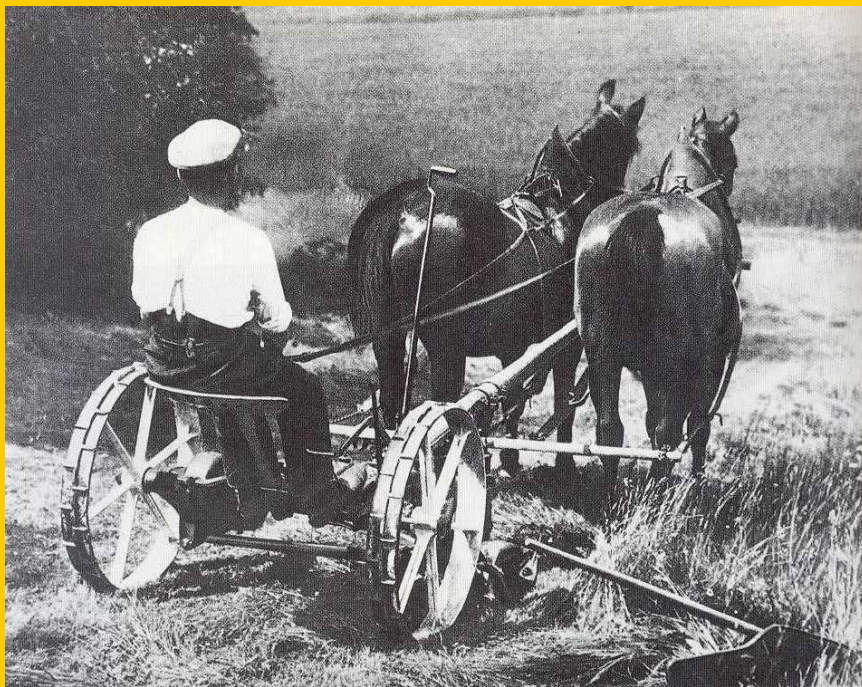
Deze activiteit werd sterk verminderd bij het verschijnen van “het pikmachien” met de maaibalk. Meestal getrokken door een zwaar boerenpaard werd door de pikmachine met de maaibalk, na het pikken van een gang en de kantbedden, strook per strook het graan afgereden. De boer hield het op tot hij voldoende graan had en legde het dan af. Hier waren er meerdere binders nodig, want bij de terugkeer moest de zone vrij zijn. Pikken, dat was een zaak van de familie en de bureu. Iedereen hielp iedereen, als de familie te klein was of de kinderen nog te jong.

Nadat gans het stuk graan gepikt was, werden de schoven in tierlingen gezet, mooi op een rij, elke tierling had zijn eigen vorm al naargelang het gewas. Bij armere of kleinere boeren, werden daarna met een grote rijf uit de hand de restanten van het gepikte graan verzameld... en de kinderen mochten nadien nog aren lezen. Alles moest van het veld. De afgebroken aren moesten opgeraapt worden en werden nadien meestal als kippenvoer op het erf gebruikt.

Een verdere stap werd de pikbinder. In feite is hij een sterk verbeterde uitvoering van de pikmachine met maaibalk, die zelf zijn bundels of schoven bond en deze dan wegschoot naast de pikbinder, zodat deze vrij continu kon door pikken, zodat al die binders niet meer nodig waren.

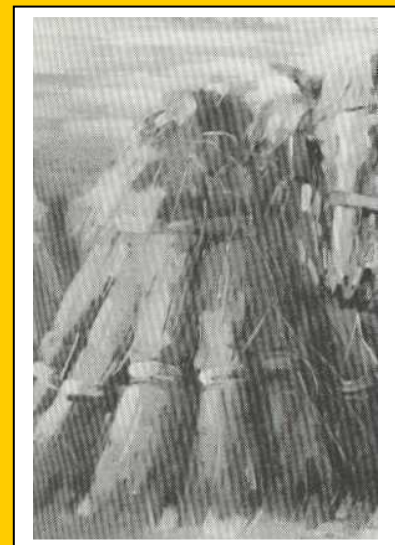
Pikken met de pik.

Pikken met de maaibalk. ()*

Pikken met pikbinder. (**)

Tierlingen. (**)

Nadat het graan in de tierlingen gedroogd was, (de laatste levenssappen moesten uit de stengels om gisting in den tas te vermijden.), vingen de grote werken aan, het inhalen van de oogst. De grote kar, de driewielkar of de platwagen met dissel werden opgetuigd met “spanen” of “steunen” en met zijsteunen om een groter draagvlak te bekomen. Het inhalen kon beginnen. Eens op het veld gingen één of twee personen op kar of wagen staan en deze reed dan van tierling naar tierling. Met de gaffel werden de schoven aan de tasser(s) aangegeven totdat de kar of wagen tot boven toe hoog vol getast was. Het dik touw werd over de kar gegooid en achteraan met de windas aangetrokken en geblokkeerd. De kar of wagen was gevuld en de tocht naar de schuur begon.

Tassen op de grote platwagen. (**)

Onze schuren hadden in de twee kopgevels een grote poort zodat men er voor in kon rijden en door kon rijden om langs achter de schuur te verlaten. De oogstwagen reed dus binnen en daar begon het werk in omgekeerde volgorde. De tassers staan nu beneden in de “herk” en de schoven werden van op de wagen of kar naar beneden gegooid. Het tassen begon in de hoek met de eerste rechtstaande schoof tot gans de herk vol stond. Er liggen geen granen op de grond. Wagen na wagen werd zo het graan binnengehaald.

Met de volle wagen naar de schuur. (**)

'Heb mijn wagen volgeladen met jonge meisjes' (**)

Het grote werk van de zomer was gedaan. De oogst was af en binnen. Heel de familie en de burens hadden het samen gedaan. Nu was het tijd om te feesten. Wij vonden een oud liedeken, "Boerenkermis".

1. De boerkens smelten van vreud' en plezier
als d'oogst is binnengereden.
Ze gaan met hunne boerinnen te bier
en zijn maken zeer goede sier.
De bezem steekt ten venster uit.

Keerzang:

Men danst er, men speelt er al op de fluit,
Op potten en pannen
Op glazen en kannen, op allerhande geluid;
Op mes en op schup en op zoutevat,
Op hangel en tangel, op dit en op dat,
Op trommeltje rom, dom domme dom dom;
Op keteltjes lepeltjes, tikke tik tang,
en dat duurt zo de hele nacht lang.

2. De boerkens hebben het aards paradijs
door Adam verloren, hervonden.
Zij roeren de lepel als was het om prijs,
in de rijstpap die hemelse spijs,
De jonkheid kiest een liefje uit.

Het dorsen.

De boeren dorsten vroeger met de dorsvlegel op den dorsvloer. Wij geven u een modernere versie waar drie man aan het “vlegelen” zijn.

Dorsen met de vlegel.

In sommige landen, de graanschuren van de wereld, werden er grote dorsmolens ontwikkeld.

Deze molens reden van boerderij tot boerderij in de late herfst en weeral sprong iedereen bij, heel de familie en de bureu.

De dorsmolens waren grote machines, aangedreven door een tractor. Boven op de molen stond de ontvanger en de “steker” om de gebonden schoven los te maken. Zij voedden de dorsmolen. Het stro kwam er gescheiden en gebonden of ongebonden uit. Voor ongebonden, werden er bussels gemaakt en uit de hand samen gebonden. Achteraan hingen jutezakken waarin de graankorrels werden opgevangen.

De schoven ongedorst graan werden uit de tas gehaald en door gegeven aan de ontvanger boven op de dorsmolen. Men begon “den tas” vanaf van boven leeg te maken. Hoe lager men zakte, hoe meer blauwe ratten er te voorschijn kwamen, die één voor één dood geklopt werden.

Het stro werd opgestapeld buiten op een stapel, waar het beschermd bleef tegen de regen of werd na het dorsen boven op de koeschelft gestoken, waar het moest dienen als strooisel voor het vee.

De zakken graankorrels werden uitgegoten op de zolder om te drogen. Regelmatig liep men er, voetenschuivend, door om het graan te keren.

Dorsen met de grote dorsmolen. ()*

De grote opkuis kon beginnen. Later werd het graan verkocht aan een graanhandelaar en een hoeveelheid voor eigen gebruik bleef op het hof. Na een zuiveringsbeurt met de wadmolen, reed de boer met zijne bakzak naar de molen.

En kleine variante van de grote dorsmolen was een kleine aangedreven met een elektrische molen. Daar kon de boer naar behoefte een deel van zijn oogst mee dorsen.

Dorsen met de kleine dorsmolen. ()*

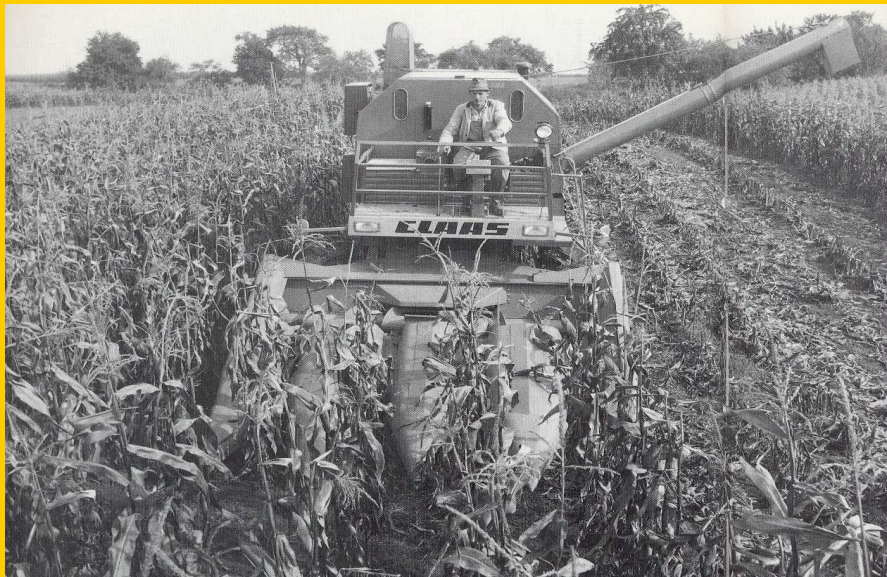
De pikdorser.

Vandaag is het allemaal nog meer gemechaniseerd. Wij pikken, dorsen en binden het stro in één zelfde bewerking. Van het laatste is men echter terug gekomen. Thans pikken wij en dorsen wij op het veld en laten het stro in banden achter de machine liggen. De “presse” komt enkele uren later, raapt het stro op en perst het samen in balen.

De pikdorser. ()*

Hier eindigt ons verhaal over zaaien, oogsten en dorsen. Deze grote revolutie heeft onze generatie kunnen meemaken. Andere voedingsgewassen, andere maaimethoden. Zo sluiten wij af met de maïshakselaar, die zorgt voor het hedendaagse veevoeder.

De maïshakselaar. ()*

**Bronnen : (*) Belgische Boerenbond
(**) Schilderij Karel De Bauw**